

Haqiqaa (Dhugaa) Jirenyaa Addunyaa-Kutaa 1

Description

Tafsiira (Ibsa) suuratu Al-Hadiid hanga kutaa 6 ilaalle jirra. Kutaa 7ffaa keessatti maalummaa jirenyaa addunyaa ni ilaalla. Jireenyi addunyaa namoonni dheebotanii fi irratti wal fixaniif tuni maalidhaa? Haqiqaan (dhugaan keessa) ishii akkamii? Namni sirritti keessaa fi dhuma jirenyaa addunyaa yoo beekin gubbaa ilaalun ni gowwooma. Amma tafsiira suuratu Al-Hadiida kutaa torbaffaa itti fufnu.

أَعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُوَ وَرِزْنَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ
أَلَا مَوْلٌ وَالْأُولَادُ كَمَثَلٍ غَيْرِهِ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ وَ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ
صُفَرَّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ
رِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعٌ الْغُرُورِ ﴿٥٧﴾

â€œJirenyi addunyaa tapha, lahw, faaya, jidduu keessanitti dhaadannoo, qabeenya fi ilmaan baayâ€™ifachuun qofa akka taate beekaa. Fakkeenyi [ishii] akka bokkaa biqilaan isaa kuffaara dinqisiisee ergasii gogee daalachaâ€™aa taâ€™e argitu, ergasii caccabaa taâ€™uuti. Aakhiratti adabbii cimaa fi Rabbiin irraa araaramaa fi jaalalatu jira. Jirenyi addunyaa mataaâ€™u [nama] gowwoomsitu malee waan biraati miti.â€ Suuratu Al-Hadiid 57:20

Asitti â€œkuffaarâ€ jechuun qotee bultoota ykn namoota midhaan facaasaniidha. Hiikni biraa â€œKuffaarâ€ namoota Rabbitti hin amanneedha. Mataaâ€™u jechuun wanta yeroo gabaabaf itti fayyadamanii ergasii dhumatuu fi baduudha.

Keeyyata tana keessatti Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wantoota addunyaa tana keessatti nama gowwoomsan ramaddii gurguddaa shan jalatti walitti qabuun ni ibse. Isaanis: Tapha, lahw (bashannana), faaya, wal-jidduutti dhaadachuu, qabeenya fi ijoolee baayâ€™ifachuudha.

Addunyaa keessatti ramaddi gurguddaa kanaan ala ramaddin biraa namoonni ittiin wal dorgaman jiraa? Dhugumatti, faaydan addunyaa namoonni umrii fi humna ofii itti fixan tapha, bashannana, faaya, dhaadannoo, qabeenya fi ijoolee baayâ€™ifachuudha bira hin darbu.

Fakkeenyi armaan oli aayah keessatti kennname sirritti hubachuuf mee bakka lamatti haa qoonnu. Tokkoffaa- wantoota shanan armaan olii, 2ffaa- ilma namaa

Wantoota shanan kanniin manasxirii nama gowwoomsun osoo hin taâ€™in manasxirii dhugaatiin yoo ilaalle, fakkeenyi isaanii akka biqilaa roobni itti roobee biqileeti. Dhugumatti jirenyi addunyaa jalqaba irratti biqilaa waqtii gannaa lafaa ol biqiluutin wal fakkaatti. Ergasii biqilaan kuni yeroo birraan bariâ€™umiidhaginni isaa qotee bulee dinqisiisa. Haaluma kanaan, jirenya addunyaa yommuu garmalee miidhagdu kaafiraa fi nama iimaanni isaa dadhabaa taâ€™e dinqisiifti. Ergasii jiâ€™oota birraa gara dhumaatti biqilaa ykn midhaan kanarrraa magariisni deemun **gogee daalachaaâ€™a** Gogee dalachaaâ€™un kuni oomishaaf guutuu taâ€™uu agarsiisa. Jirenyi addunyaa haaluma kanaan guuttamti. Ergasii biqilaan kuni gogee erga daalachaaâ€™e boodalafarratti caccaba. Magariisni duraan nama dinqisiisu homaa hin hafu. Haftee malee homtu hin mulâ€™atu. Jirenyi addunyaa haaluma kanaani. Dhumti ishii caccabuu fi baduudha.

Wantoota shanan kanniin keessaa akka fakkeenyaaatti â€œfaayaâ€• Chaa fudhannu. Faaya jechuun wanta miidhagaa nama hawwatuudha. Fkn, manni wantoota adda addaatin ni faayama. Jalqaba manni ni ijarrama. Ergasii yommuu faayamee xumuramu, **akkuma midhaan magariisaa nama dinqisiisa**. San booda akkuma midhaan **gogee daalachaaâ€™u** manni kunis **dulloomee fokkata**. Akkuma midhaan erga gogee booda **caccabu**, manni kunis takcaa **dulloomee kufa**, takcaa immoo balaan itti buâ€™uncaccabe **daaraa taâ€™a** Kunoo jirenyi addunyaa namni ittiin of tuuluu fi akka guddaatti ilaalu kana fakkaatti. Telefoona harka qabdu, konkolaataa si dharraasisu, gamoo si hawwiisisu fi meeshaalee addunyaa biroo fakkeenyaa kanaan wal bira qabi. Hundi isaanitu fakkeenyaa kanaan kan walitti galan taâ€™e argita. â€œ **Jirenyi addunyaa mataaâ€™u [nama] gowwoomsitu malee waan biraati miti.**â€“(Mataaâ€™u jechuun wanta yeroo murtaaâ€™ef itti fayyadamanii ergasii baduudha. Kan akka meeshaa, nyaata, dhugaati, uffata, qabeenya fi kfk.) Namni dhuma jirenya addunyaa hin hubanne, wanta jalqaba irratti arguun gowwoomun qanani turaa Aakhiratti argatu dhaba.

Gara jirenyaa ilma namaatti yoo dhufne immoo, namni jalqaba yommuu dhalatu, miidhagaa nama dinqisiisu biqilaa lafaa ol biqiluun wal fakkaata. Akkuma biqilaan yeroo magariisa taâ€™ee firii buufachuu jalqabu nama dinqisiisu, mucaan kunis yeroo daaâ€™imummaa, ijoollummaa fi dargaggummaa isaatti nama dinqisiisa. Biqilaan firii baadhachuun goguu fi daalachaaâ€™u jalqaba. Haaluma kanaan namni kunis guddate gara jaarsummaatti dhiyaata. Fuulli, amalli fi haalli isaa jijiramu jalqaba. Midhaan erga gogee fi daalachaaâ€™e booda caccabee citaa taâ€™a. Namni kunis umrii jaarsummaa keessa seenun dadhabaa, humna kan hin qabne, sochoâ€™uun kan itti ulfaatu taâ€™a. Hanga siree irraa hin sochoone gaha. Jirenyi namaaddunyaa keessatti kunoo akkana. Kana booda maaltu jira ree? Kana booda duuti ni dhufti. Duâ€™anii achiin hafuun waan hin jirreef, qorannoo fi jazaan Guyyaa Qiyaamaa ni dhufa. Kanaafi ni jedha: â€œAakhiratti adabbii cimaa fi Rabbiin irraa araaramaa fi jaalalatu jira.â€•

Aayah keessatti bakka zurraaâ€™a jedhu jichi kuffaar jedhu ni filatame. Kuffaar jechuun namoota Rabbiitti, Guyyaa Qiyaamaa fi hundeeawan iimaanaa hafanitti hin amanneedha. Ammas, hiikni biraan kuffaara- namoota midhaan facaasaniidha. Zurraaâ€™a jechuunis namoota midhaan facaasaniidha. Garuu bakka â€œzurraaâ€™aaâ€• jedhu jichi â€œkuffaarâ€• kan filatameef, addunyaa tanaan guutumaan guututti kan goowwoomu kuffaara (namoota Rabbii fi Guyyaa Qiyaamaatti hin amannee) taâ€™uu agarsiisufi. Sababni isaas, Aakhiratti waan hin amnneef qananiin guddaan addunyaa caalu isaan abdatan hin jiru. Kanaafu, sadarkaa jalqabaa irratti fakkeenyi kuni isaanitti kan qajeeludha.

Mee amma wantoota shanan armaan olii nama gowwoomsu balâ€™inaan haa ibsinu:

1-Laâ€™ab (tapha)-kuni hojii jabaa fi cimaa hin taaneedha. Taphni hojii daaâ€™immanii fi ijoolle keessatti ni baayâ€™ata. Marsaan ijoollummaa marsaa taphaati. Namoonni biroos garaagarummaa umrii fi sammuu irratti hundaaâ€™e tapha ni taphatu. Marsaa taphaatiin alatti tapha keessa daangaa darbuun dadhabinnaa fi gadi aantummaa sammuu agarsiisa. Haala namootaa keessatti taphni ni baayâ€™ata[1] Fakkeenyaaaf, xiyyaan darbachuu, bishaan daaku fi keessatti taphachuu.

2-Lahwâ€“ ifajee fi gadda irraa kan kaâ€™e dhiphinnaa fi hifanna nama keessatti uumame oofuuf dubbis taâ€™e hojii namni nafsee ofii ittiin bashannansiisudha. Fakkeenyaaaf, kaartaa fakkii ofirraa qabu taphachuu, mobaayili irratti geemi taphachuu fi kkf. Ingiliffaan, â€œDiversiÃ§Ã£oAmaariffaan â€œÃ¢á»á»á‰çéjchuun hiikan. Afaan Oromootiin jechi itti dhiyaatu, â€œBashannanaâ€

Hayyooni Afaan Arabiffaa jecha lahw jedhu taphaan hiiku. Garuu hundee jecha lahw jedhu yoo qoranne, hiika wanta tokko irraa wanta biraatiin koâ€™oomu akka taâ€™e ni arganna[2] Lahw hiika hojii jabaa tokko irraa garagaluun wanta biraatiin of koâ€™oomsu qaba. Akkana ni jedhama: lahaa anhu-wanta tokko irraa garagalee, lahaa bi shayâ€™in- wanta tokkoon of koâ€™oomse. Imaamu ibn Al-Qayyim, â€œTaphni qaamat, lahw immoo qalbiif taâ€™aâ€¢Jedha. Kanaafi, isaan lamaan bakka tokkotti Qurâ€™aana keessatti ni dhufu[3] Namni osoo hojii tokko hojjatu qalbiin isaa wanta biraat waliin tan koâ€™oomtu taâ€™uu dandeessi. Fakkeenyaf, qaaman salaata ni salaata. Garuu qalbiin isaa addunyaa waliin koâ€™oomti.

Hojjin namoonni addunyaa keessatti hojjatan baayâ€™een isaa kaayyoo Rabbiin gammachiisuu fi buâ€™aa guddaa Aakhiratti isaaniif buusu keessa waan hin jirreef taphaa fi bashannana (lahw) malee homaayyu miti. Hojjiisaanii kuni wanta baayâ€™ee guddaa irraa wanta baayâ€™ee xiqqa fi gatii hin qabneen waan isaan koâ€™oomseef gatiin isaa hin dabalu.

Namoota meeqatu taphaa fi bashannaan gowwoomun kuusaa Aakhirah dhabu. Warra cimanii hojjatan taâ€™uu addunyaa keessatti hojii gaarii facaafachuun zalaalamiiif turaa fi hanga Guyyaa Qiyaamaa isaaniif kan guddatu gochuu ni dandaâ€™u turan.

Osso qotee bulaan yeroo qonnaa fi facaasaa taphate, bashannanee fi wanta facaasaa isaa keessatti isa hin fayyanneen koâ€™oome, waqtii oomishaa yommuu dhufu, namni kuni namoota buâ€™aa buufatan waliin callaa (oomisha) isaa haamachu ni dandaâ€™a jettee ni yaaddaa? Yommuu warri waqtii qonnaa fi facaasaa siritti hojjata turan, waqtii oomishaa oomisha isaanii haammatan, namni kuni immoo gaabbi fi kasaaraa haammata. Namoota buâ€™aa buufatan gootaraa fi mana isaanii waan gaarii fi soorataan kan guutan taâ€™ee arga. Qalbii fi nafseen isaa immoo gaabbii fi laalaan guuttamti. (Guyyaa Qiyaamas haalli akkanuma. Namoonni harâ€™a addunyaa keessatti Rabbiif ajajamu dhiisanii wanta biraatin of koâ€™oomsanii fi taphatan, yommuu warri Rabbiif ajajamaa turan buâ€™aa guddaa buufatanii qananiâ€™an, isaan immoo gaabbin, laalaa fi kasaaraadhaan gubatu.)

Taphaa fi bashannani Rabbiin faallessuu keessatti yoo taâ€™e immoo waan gaarii dhabuu qofa osoo hin taâ€™in Guyyaa Qiyaamaa balaa fi adabbii guddaa namatti fida. Faallaa kanaa, hojjiin faayda guddaa qabu, Guyyaa Qiyaamaa buâ€™aa guddaa buusu amaloota lama qaba:

Iffaa-Guyyaa Murtii muâ€™minni (namni amane) hojii kanaan mindaa guddaa argata.

2ffaa-Qaroominni fi misoomni addunyaa kheeyri malee sharriin keessa hin jirre hojii gaarii kana irraa

argamuu.

Haala kanaan hojiin Muslimootaa barnoota Islaamaa hordofan hojii namoota biroo irraa adda baafama. Ogummaa olâ€™aanen addunyaa fi Aakhira walitti fidu dandaâ€™u [4] Muslimoonni seena keessatti Aakhiraf hojjachuu waliin qaroominna guddaas hojjatanii jiru.

Kaafironni immoo Aakhiratti waan hin amanneef hojiin isaanii tapha malee homaayyu miti. Mee â€œTaphaâ€™siritti itti xinxalli. Namoonni wanta tokko taphatan, wanta san hanga taphatan taphatanii ergasii ni dhiisu. Yeroo muraasaaf erga of bashannansisanii booda hojii taphaa san dhiisanii deemu. Taphni buâ€™aa guddaa fi itti fufaa taâ€™ee isaaniif hin buusu. Amma mee ilaali, â€œYeroo taphaaâ€™ umrii kaafironni addunyaa keessa jiraataniin wal bira qabi. â€œTaphaâ€™immoo hojii kaafironni hojjataniin wal bira qabi. Kaafironni hojii gaariis badaas ni hojjatu. Ergasii yeroon isaanii yoo dhufe ni duâ€™u. Guyyaa Qiyaamaa hojii isaanii irraa buâ€™aa gaarii ni argatuu? Gonkumaa hin argatan. Kasaaraadha. Akkuma namoonni waa taphatan, buâ€™aa tokko malee hojii taphaa of duubatti gatanii bira deeman, kaafironnis hojii isaanii of duubatti gatu. Hojiin isaanii buâ€™aa itti fufaa isaaniif hin buusu. Kanaafu, nama Aakhiratti hin amanneef jireenyi addunyaa taphaa fi bashannana qofa. Nama Aakhiratti amanuuf immoo iddo hojii gaarii itti hojjate gammachuu fi qanani abadii itti argatuudha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

وَمَا الْحَيَاةُ إِلَّا لَعِبٌ وَلَهُوَ اللَّهُ أَكْرَمُ الْأَخْرَةِ خَيْرُ الَّذِينَ يَنْتَقُونَ
أَفَلَا تَعْقِلُونَ

â€œJireenyi addunyaa taphaa fi bashannana malee waan biraati miti. Dhugumatti warra [Rabbiin] sodaataniif ganda Aakhiraatu caala. Sila hin hubattanii?â€ Suuratu Al-Anâ€™aam 6:32 Wanti asitti hubatamu qabu wanti Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa addunyaa keessatti uume taphaa miti. Hojiin Rabbii tapha irraa kan fagaatedha. Garuu wanti namoonni baayâ€™een jirenyaa addunyaa keessatti hojjatan taphaa fi bashannana. Kanaafu, jirenyaa addunyaa isaanii taphaa fi bashannana jenne ibsuu dandeenya. *Hojiin isaan hojjatan buâ€™aa itti fufaa zalaalamiif turu waan hin qabneef jireenyi addunyaa isaanii taphaa fi bashannana.* Gandi Aakhirah immoo yeroo hundaa turtuu fi qananiin tan guuttamte waan taateef jirenyaa caalti.

Itti fufaâ€!

Kitaabban wabii:

- [1] Tahriir wa tanwiir-27/401-402
- [2] [Al-Akhlaaqul Islaamiyyati](#)-2/541, Abdurahmaan Habanka Medaaniyy
- [3] Bidaâ€™u tafsiir-3/354
- [4] [Al-Akhlaaqul Islaamiyyati](#)-2/541-542

Date Created

January 12, 2020

Author

---

admin